

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ-2025

УДК 378.091.12:005.336.5-057.875
ББК 74.489.4
А 43

Затверджено вченою радою гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії від 29 січня 2025 року, протокол № 6.

Актуальні питання професійного становлення сучасної молоді :
збірник наукових праць студентів / упорядники Л. Циганюк, Л. Качуринець.
Хмельницький : ХГПА, 2025. Вип. IV. 498 с.

Рецензенти:

Бучківська Г. В. – доктор педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, декан гуманітарного факультету Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, професор кафедри образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та технологій, член Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Спілки дизайнерів, Всеукраїнської спілки автентики;

Онищук М. І. – директор Хмельницького обласного науково-методичного центру культури і мистецтва, заслужена артистка України, член Всеукраїнської музичної спілки.

©Циганюк Л.І., 2025
©Качуринець Л.В., 2025

Семенович Тетяна. Оптимальні умови формування педагогічної майстерності керівника хореографічного колективу.....	458
Солонинка Сніжана, Водяна Валентина. Вивчення творів К. Стеценка на уроках музичного мистецтва в загальноосвітній школі.....	463
Троян Оксана. Теоретико-методичні аспекти використання гри на уроках образотворчого мистецтва у НУШ.....	468
Холоденко Анастасія. Яків Степовий і Шевченківські мотиви: культурно-освітній аспект у контексті нової української школи.....	474
Хоролець Дар'я. Актуалізація впровадження народних танцювальних традицій в зміст позашкільної хореографічної освіти: регіональний контент..	480
Шакалець Анастасія. Сучасна хореографія в роботі з дітьми.....	489
Янишена Вікторія. Інтеграція органної музики в освітній процес: інноваційні методики та їх вплив на формування музичної культури.....	493

**ЯКІВ СТЕПОВИЙ І ШЕВЧЕНКІВСЬКІ МОТИВИ:
КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ
У КОНТЕКСТІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Анастасія Холоденко

студентка I курсу магістратури

спеціальності 014.13. Середня освіта Музичне мистецтво

Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

науковий керівник:

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та

методики музичного мистецтва

Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Марія Євгенєва

У статті розглянуто значення творчості Якова Степового у популяризації Шевченківських поезій та охарактеризовано її роль у формуванні національної ідентичності та естетичного виховання в рамках Нової української школи. Висвітлено можливості інтеграції музичної спадщини (шевченкіани) композитора в освітній процес. Подано рекомендації щодо використання творчості Я. Степового у формуванні ціннісних орієнтирів молодого покоління.

Ключові слова: *музичне мистецтво, творчість Якова Степового, Шевченківські мотиви, Нова українська школа, національна ідентичність, естетичне виховання, інтеграція мистецтва в освіту.*

Україна сьогодні переживає важливий період реформування освітньої системи, спрямованої на інтеграцію національної культури у навчальний процес. У контексті глобалізаційних викликів, які нерідко загрожують знеціненню національної ідентичності, особливої значущості набуває звернення до культурного спадку України. Яків Степовий є яскравим представником

національного музичного мистецтва, продовжувачем традицій М. Лисенка. Він створив низку хорових творів, обробок українських народних пісень, інструментальних композицій, музичних збірок для дітей («Проліски», «Кобзар» на слова Т. Шевченка). У творчості Я. Степового вагоме місце посіла Шевченкова тематика – солоспіви, присвячені пам'яті Т. Шевченка – цикл пісень і романсів «Барвінки» («За думою дума», «Зацвіла в долині», «Утоптала стежечку», «Із-за гаю сонце сходить», «Ой три шляхи широкії» на слова Т. Шевченка). Почуття глибокої пошани до Великого Кобзаря, композитор висловив у Прелюді «Пам'яті Т. Г. Шевченка». Музична шевченкіана у творчості Я. Степового залишається актуальною у сьогоденні. Вивчення образів Шевченка у творах Степового дозволяє не лише зберігати та популяризувати культурну спадщину, а й формувати національно-патріотичну свідомість молодого покоління, любов до рідної землі та розуміння української ідентичності.

Реформа «Нова українська школа» має на меті формування у школярів ціннісних орієнтирів, критичного мислення, інтегративного бачення світу. Музична шевченкіана Я. Степового сприятиме в учнів емоційному розвитку, вихованню естетичних смаків, розширенню світогляду особистості через знайомство з національною спадщиною.

Окремим аспектом означеного дослідження є міждисциплінарний підхід, що забезпечує поєднання літератури, музики та історії в одному навчальному процесі. Завдяки цьому, творчість Я. Степового може бути використана для створення інтегрованих уроків, що дозволить побачити взаємозв'язок між різними сферами та історичним контекстом.

В умовах викликів війни, національна культура стала важливим засобом духовної єдності суспільства та збереження ідентичності. Використання творів Я. Степового у школах є не лише освітнім, а й патріотичним кроком, який допоможе молоді усвідомити значення української культури.

Вивченням творчості Я. Степового, а також проблематикою інтеграції музики в освітній процес займалися О. Антонюк (Антонюк, 2018) – дослідження

національних аспектів творчості Якова Степового; В. Гнатюк (Гнатюк, 2015) – аналіз ролі Шевченківських мотивів у музиці українських композиторів. Методичні підходи до викладання музичного мистецтва в школі у контексті творчості Я. Степового досліджував І. Кирилюк (Кирилюк, 2019). Культурно-освітній аспект творчості Я. Степового в сучасному освітньому просторі вивчав П. Заболотний (Заболотний, 2021).

Метою статті є вивчення музичної шевченкіани Якова Степового та визначення ролі у формуванні національної ідентичності та культурно-освітнього виховання учнів.

Яків Степовий є однією з визначних постатей української музичної культури початку ХХ століття. Його творчість, пронизана національним духом, стала важливим інструментом популяризації поетичної спадщини Тараса Шевченка. У своїх музичних творах Я. Степовий активно використовував Шевченківські мотиви, які, окрім художньої цінності, мають вагомим освітнє значення. У контексті сучасних реформ освіти, зокрема в умовах Нової української школи (НУШ), інтеграція таких культурних елементів у навчальний процес є актуальною та необхідною.

Цикл пісень і романсів Я. Степового на вірші Т. Шевченка «Барвінки» є яскравим прикладом гармонійного поєднання музики та слова. Ці камерно-вокальні твори відображають глибину національного духу, створюючи емоційно-естетичні образи, які резонують у серцях слухача і слугують засобом виховання патріотизму, шанобливого ставлення до історії та культури України. Саме через такі музичні образи (символи) можна сформувати в учнів не лише художній смак, а й національно-патріотичні почуття, що є одним із ключових завдань НУШ.

Головним аспектом впровадження творчості Я. Степового в освітній процес є її інтеграція у програми музичного та літературного мистецтва. Це передбачає кілька етапів. На підготовчому етапі учні знайомляться із життям і творчістю Я. Степового і Т. Шевченка, визначають їхню роль в українській культурі. Використання інтерактивних методів, таких як презентації,

відеоматеріали або відвідування музеїв, дозволяє підвищити інтерес учнів і краще зрозуміти культурний контекст епохи.

Другий етап – це впровадження творів Я. Степового на слова Т. Шевченка у навчальний процес. Музика може бути використана на уроках музичного мистецтва як приклад національної класики. Також важливо створювати міждисциплінарні зв'язки, інтегруючи ці твори у вивчення літератури чи історії. Наприклад, аналізуючи пісні на слова Шевченка, учні можуть слухати їхні музичні інтерпретації різних виконавців або колективів, що дозволить глибше осмислити образно-емоційний зміст твору.

Заключним етапом є рефлексія, яка включає обговорення вражень від музики Я. Степового, створення творчих проектів чи проведення тематичних конкурсів. Учні аналізують, як музика допомагає розкрити зміст Шевченкових текстів, або навіть спробувати створити власні інтерпретації творів композитора.

Однак, попри значний потенціал творчості Я. Степового, існують і певні виклики, пов'язані з її інтеграцією в освітній процес. Однією з основних проблем є недостатня кількість сучасних навчально-методичних матеріалів, які б дозволяли ефективно використовувати ці твори на уроках. Також існує потреба у підготовці педагогів, які володіють необхідними знаннями для роботи з такими матеріалами.

Важливим аспектом впровадження творчості Я. Степового в освітній процес є розробка програм і методик, що враховують вікові особливості учнів. У початковій школі музичні твори Я. Степового можуть бути представлені у доступних формах: прослуховування коротких вокальних чи інструментальних композицій, виконання пісень у хоровому викладі, створення ілюстрацій до музичних творів. Це дозволить через музичні образи сформувати в дітей емоційне сприйняття музики, розвинути слух та розуміння національної культури.

Також важливо звертати увагу на виховний аспект. Музика Я. Степового не лише збагачує емоційний світ учнів, а й формує етичні цінності. Образ Шевченка прослідковуємо у Прелюді «Пам'яті Т. Г. Шевченка». Це дасть

розуміння ідеї свободи, любові до рідної землі, людської гідності, які були основоположними для творчості Т. Шевченка й повинні стати для нас.

Окремо зазначити роль позакласної діяльності у популяризації творчості Я. Степового. Проведення тематичних вечорів, музичних концертів, шкільних олімпіад, конкурсів, присвячених творчості композитора, сприятиме залученню учнів до активної участі в культурному житті. Це дозволить дітям не лише краще зрозуміти музичний контекст, але й відчувати себе частиною великої національної традиції.

Важливим етапом є підготовка педагогів до використання творчості Я. Степового у навчальному процесі. Це може бути реалізовано через спеціальні курси, семінари та тренінги, які допоможуть вчителям отримати необхідні знання про музичну спадщину композитора та ефективні методи її інтеграції у навчання.

На державному рівні доцільно підтримувати проекти, спрямовані на створення інтегрованих освітніх ресурсів, які включатимуть нотні збірки, аудіозаписи, інтерактивні презентації та методичні рекомендації для вчителів. Це дозволить систематизувати матеріали та полегшить їх використання в освітньому процесі.

Отже, творчість Я. Степового, що базується на Шевченкових мотивах, є не лише важливою частиною національного культурного надбання, а й потужним освітнім інструментом. Її інтеграція у сучасний освітній процес сприятиме формуванню національної свідомості, любові до мистецтва, емоційного та естетичного розвитку учнів. Вона є основою для виховання нового покоління українців, яке розуміє цінність своєї культури, пишається нею і готове зберегти для майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк, О. М. (2018). *Яків Степовий і його творчість у контексті української музичної культури ХХ століття*. Київ: Музична Україна.

2. Гнатюк, В. (2015). *Шевченкові мотиви в українській класичній музиці*. Львів: Інститут народознавства НАН України.

3. Заболотний, П. О. (2021). Культурно-освітній аспект творчості Якова Степового в сучасному освітньому просторі. *Наукові записки НПУ імені М. П. Драгоманова*, №12, 45–50.

4. Кирилюк, І. М. (2019). *Методичні підходи до викладання музичного мистецтва в школі: творчість Я. Степового*. Київ: Либідь.

